

Fandom runt

”Fandom runt” är en spalt med inriktning på kongressrapporter och fanzinerecensioner som jag skrev för Rickard Berghorns fanzine ”Minotauren” i två år.

Reseberättelse från Fandom, mars 2000

Sedan min spalt i förra numret av *Minotauren*, började han skriva för att ge ett falskt, förtroligt intryck av kontinuitet, glada grabbars cameraderie, bastukvällar i skärgården, segelsestrar på västkusten och allmän gamman i rätt sällskap. I själva verket inser ju du som läsare att han blåljuger, för det här är den första spalt som den här Anglemark skriver för *Minotauren*. Anglemark förresten, det låter inte äkta. Vad är det där för jäkla blaska, är det bara en massa bluffar, ett avskrap av det svenska samhällets drägg, som sitter där bakom sina antagna namn och jäser, som försöker ge en bild av välmående borgerskap, av besuttna sedelbuntar i förening med datjor på landet? I själva verket skulle det inte förvåna dig om de är johanssöner och svenssonsöner hela bunten. Nej du, den inledningen går du inte på.

Sedan förra numret av *Minotauren* kom ut, skrev han nu i stället och håller sig plötsligt till sanningen. Du kan lägga ned pennan, försluta bläckhornet och vika en papperssvala av läskpapperet. Ta på tusan om inte karln gick att påverka! Där ser man pennans makt över svärdet, värdet av le mot juste och vad den tystlåtna majoritetens hjärnvågor kan åstadkomma. Lite osäker är du allt, det *kan* ju vara så att någon annanstans har en samling dådkraftiga ortsbor, invånare i tidskriftssverige, samlats med hötjugor och facklor och svett skribentens ögonbryn. I så fall faller ju hela ditt teoribygge om tysta majoriteter, väl avvägda vändningar och tappra pennor. Tänk om det var under hot om brutalt våld som han ändrade sig? Tänk om hans hus, hans datjor och skärgårdsstugor, inbillade eller befintliga, brändes ned bara för att få honom att ändra några futtiga ord i en inledning? Är det nu inte i stället din plikt som läsare, som gynnare av PEN-klubben, som tillskyndare av de tre som lämnade Akademiens arbete att istället stödja den här Anglemark, att högljutt försvara hans rätt att inleda sina spalter bäst han vill? Du kommer till insikt om att den där papperssvalan nog aldrig borde ha vikts. Eftertanken är inte nödens moder, däremot är den ofta såväl blek som krank. Skriv som du vill, Anglemark, vi står bakom dig. Långt bakom dig.

Sedan förra numret av *Minotauren* kom ut har jag inte sett många science fiction-fanzines. Det kan ju bero på att det bara är några få veckor sedan dess. Det kan också bero på att ingen skickar mig några andra fanzines än dem jag får med Sveriges fanzineförening. Hur skulle jag kunna veta hur det förhåller sig? Hela min fanzinesamling brändes för övrigt ned häromdagen av ett uppbåd vildsinta byfånar med högafflar, så jag får nöja mig med att uttala mig om de fanzines som kom med SFF-sändning 118 i januari.

Överst i högen ligger en senapsgul pappersbunt med titeln **Millenniets första SFF-BULLETIN, det vill säga nummer 118** av **Anders Bellis**. Om vi avstår från att ge oss in i millenniedebatten så kan väl omslaget ges höga poäng för sanningsenlighet. Förvånansvärt få utländska ord används i fanzinet, trots redaktörens invandrarbakgrund, men jag noterar bl. a. orden "running" och "college" på sidan tre och "Harju" på sidan 8. Vad kan man annars säga? SFF-bulletin 118 är väldigt pratig.

En mycket lång skvallerspalt innehåller en del godbitar men även somligt som är ointressant och har obefintlig anknytning till sf-fandom. Jag är liksom Bellis själv en stor förespråkare för skvallerspaltens existens, men jag undrar om det inte är bättre att vara lite sparsmakad och nöja sig med att nämna sådant som har mer anknytning till sf-fandomen. Nyheter som "Mike Oldfield spelade på Cirkus, flera fans var där" och "Förlaget Replik's bok *Så firar man Halloween* recenserades i DN" känns lite ansträngda.

Roligare är då redaktörens lyriska bokanmälningar och långa, sympatiskt tveksamma debattinlägg om problematiken (den förmenta eller reella, beroende på perspektiv) med homosexuell adoption. Personligen tycker jag att han pratar i nattmössan, men jag förstår hans resonemang och han undviker

att gräva ned sig i någon skyttegrav. Inte bara böcker anmäls, även förra utskicket från Sveriges fanzineförening får sig en släng av slevan. Bellis är betydligt elakare än jag anser att man bör vara när man recenserar vänners och bekantas alster, men jag kan inte för ett ögonblick påstå att han är orättvis. Tvärtom håller jag med honom på nästan samtliga punkter. Jag hoppas att de redaktörer vars alster rosas rodnar klädsamt och att de sågade tar kritiken på rätt sätt och håller den i minnet när de tillverkar sitt nästa fanzine.

Sedan undrar jag när Leif "Garret" Andersson förlorade sitt tillnamn.

Jag vet inte om Bellis har kvar några överexemplar av fanzinet, men skriv till Anders Bellis, Vanadisvägen 17, 113 46 Stockholm och fråga.

Nästa hophäftade pappersansamling som bär namnet **Susume** är fullkomligt nedlusad av utländska ord. Bara på förstasidan räknar jag till runt 300, varav ett är tyskt! Flera tyska ord tillkommer inuti fanzinet och några som är fulla med w och dubbla l. Donnerwetter. Förklaringen är med stor sannolikhet den att fanzinet är utgivet i Tromsø långt upp i norr, av den icke svensktalande svenske sf-fanen **Johan Schimanski**. Jag skulle kunna ägna mig åt den fullständigt meningslösa sysselsättningen att granska fanzinet i sömmarna för att hitta något att vara missnöjd med, men jag avstår. Det här är ett bra fanzine, personligt, välskrivet och engagerande. Mycket bättre än så här blir inte fanzines i den här genren. Det finns t.o.m. bidrag i det som handlar om science fiction; en livfull kongressrapport skriven av en studentska som aldrig besökt en sf-kongress tidigare. Mats Henricsons dagbok från Silicon Valley är dubbelt intressant för mig som både känner Mats och har varit i området ett antal gånger, men jag inbillar mig att den är god läsning även för den som aldrig har varit i närheten av vare sig Mats eller östra Palo Alto.

Däremot hade jag kunnat undvara Bjørn Olav Listogs berättelse om hur det går när man snällt ber polisen att inte bryskt knuffa ned en kompis på gatan för att hans fästmö olovligen försökt snappa åt sig en tidning från ett tidningsställ. Det vill säga att jag önskar att Bjørn Olav aldrig hade fått anledning att skriva berättelsen som mycket passande inleds med ett citat ur Kafkas *Processen*.

Vill du också läsa denna fina produkt? Skriv till Johan Schimanski, Winston Churchills veg 63, N-9014 Tromsø, Norge.

SFF-sändningen innehöll även nummer 5 av **Minotauren**, denna utsökta fyrbåk bland svenska fanzines som endast anlitar skribenter av otadligt snitt. Jag förbigår Minotauren 5 med tystnad eftersom jag inte kommer på något vettigt sätt att recensera ett fanzine i ett annat nummer av nämnda fanzine. Det är i alla fall en publikation som strävar efter att minimera antalet utländska ord, även om dess namn i sig låter misstänkt. Gul är den också.

Vidare, vidare, piskar mig tidens körkarl och jag når nummer 6 av **Folk och fans i landet Annien**. Redaktrisen **Anna Åkesson** förkortar fanzinets namn FofilA, och jag associerar genast till filofax, stofil och fotfil. Naturligtvis helt grundlöst, för Folk och fans saknar varje likhet med dessa företeelser. Anna försöker även hon att rida på millennievågen och konstaterar nytert att det är millenniets första nummer jag håller i händerna. Detta är ett utpräglat personligt fanzine och handlar uteslutande om sådant som berör utgivaren. Lite misstänksam blir jag när det redan på sidan två meddelas att Anna inte "riktigt kunnat uppbåda den journalistiska nit som krävs för att kunna göra något riktigt bra" av numrets tema. Även om varningen visar sig vara befogad undrar jag ändå om det är välbetänkt att redovisa detta själv. Månne hade hela anrättningen bedömts vänligare av diverse lunchpatruller om inte de fått sig omdömet serverat tillsammans med aperitifen.

Nånå, vi talar inte om ett mörker utan ljuspunkter utan snarare om en liten renässansgrotta där kvällssolen värmer och skänker ett behagligt ljus. Till exempel uppskattade jag den lilla artikeln ”Om killar och sånt” som gör att jag nu 20 år senare får reda på att tjejer var ungefär som vi killar under tonåren. Det är så dags. Ibland undrar jag också varför så mycket möda läggs ned på att intala oss motsatsen...

Det enda egentliga felet med fanzinet är annars att de bidrag från utomstående skribenter som flutit in inte är särskilt framstående och att jag är ointresserad av dans, men det senare kan jag inte lasta Anna för. Artikeln om dans innehåller dessutom redan från början en massa utländska ord, och värre blir det. Vad sägs om exempelvis ”break”, ”swing”, ”ballroom” och ”Races”? Ett plus för en bra och lagom lång brevsval. Skriv till Anna Åkesson, Studentvägen 34:316, 752 34 Upsala och be henne att förbarma sig över dig där du går utan hennes fanzine i din ägo.

Än är inte ert lidande över, för strax under Folk och fans i landet Annien uppenbarar sig två tvåsidiga lappar med det fantasieggande namnet **Fandoms Kommunytt**, nummer 3 och 4. Det borde inte finnas så mycket att säga om ett så kort fanzine, men en del reflektioner kommer jag inte undan. Till exempel är det lustigt i vilken hög grad jag påminns om den unge Ahrvid Engholm. Om någon i en avlägsen framtid får för sig att instifta ett Ahrvid Engholms Minnespris så känns **Karl-Johan Norén** som en given första mottagare. Fanzinen innehåller skvaller och rapporter från redaktörens verksamhet i science fiction-fandom. Inget är så där himlastormande intressant, men antalet utländska ord hålls nere på ett tillfredsställande sätt. Mest imponerad blev jag av en för mig okänd herre vid namn CD Skogsberg som i nummer 3 definierar alla under 190 cm längd som pygméer. Personligen har jag alltid hävdat att gränsen för dvärgväxt går vid 180, men jag antar att den yngre generationen ställer hårdare krav. Definitionen på pygmé dyker upp i en berättelse som visar att Robert Jordan-fans är som folk är mest och det hade jag annars inte trott, så jag känner mig en fördom lättare. Nummer 4 innehåller fler rapporter från fanmöten, pubaftnar och luciasamkväm, samt ett resonemang om fanzineskapande. Det senare lider lite av att redaktörens brist på erfarenhet gör att han inte har några särskilt sensationella insikter att meddela oss, och de förra lider av det lilla format han tvingar ned notiserna i. Ingen notis hinner bli särskilt intressant innan den avslutas.

Vill du också bli befriad från några fördomar beställer du Fandoms Kommunytt från Karl-Johan på adress Sorögatan 101, 2 tr, 164 47 Kista.

Vid detta lag, när jag just har börjat ångra att jag lovat Rickard att recensera fanzines, när jag botten på högen. Där finner jag **BEM** nummer 2 av veteranen **Tomas Cronholm**, som efter över 40 år i science fiction-rörelsen plötsligt fått för sig att ge ut fanzines själv. Ett utmärkt initiativ, men jag blev nog mer förtjust i förra numret än i detta. Endast undantagsvis tittar Tomas själv fram bakom pennan och talar om vad han tänker och tycker. I övrigt är fanzinet mest ett långt referat från två sf-kongresser, Aussiecon III i september och Swecon 1999 i oktober i fjol, och när jag skriver referat så menar jag referat. I andanom ser jag hur Tomas går runt med ett anteckningsblock och plitar ned detaljer och repliker, som han sedan pliktstroget återberättar utan att lägga till eller dra i från. Referatet är väl en form som har sitt berättigande, men nog tycker jag att det är roligare att se författaren försöka sovra, vinkla och tycka lite mer om vad han upplever än vad Tomas gör i detta nummer. Dessutom hade antalet utländska ord kunnat hållas på en lägre nivå, men det är kanske svårt i referat från ett utlandsbesök. Vill du veta vad som hände på dessa båda sf-kongresser ska du genast fatta tangentbordet och skriva ett brev till Tomas Cronholm, Rösjötorpsvägen 3, 192 51 Sollentuna.

Förresten, betala 75 kr till postgironummer 435 54 28-6, betalningsmottagare SFF, så får du sex fanzinesändningar hem i brevlådan. Då kan du läsa och tycka på egen hand, så slipper jag kanske skriva fler recensioner!

Jaha. Skriv en spalt om fandom, är du snäll, bad Rickard och tillade: Enda kravet är att du recenserar de fanzines som har utkommit sedan senaste numret. Du har 2000 ord på dig. Det är väl greit, tänkte jag, men nu sitter jag här med recensionsmödan överstånden och inte är det många ord kvar av mitt tilldelade utrymme. Jag får avsluta med en uppmaning till alla som är intresserade av att umgås med andra science fiction–fantasy-fans att bege sig till årets svenska sf-kongresser; Confuse i Linköping 16-18 juni (www.lysator.liu.se/confuse) och Swecon 2000 7-9 juli (www.sigmatc.a.se/nasacon2000).

Fandom runt, juli 2000

Den minnesgode läsaren har säkerligen inga problem att erinra sig förra numrets "Fandom runt", där undertecknad med nöd och näppe undkom med livet i behåll. Jag beklagade mig där också över den ynkliga mängd fanzines som hamnat i min brevlåda, och ingen kongress hade jag att rapportera från. Fandom, denna oformliga massa av science fiction-intresserade människor som kretsar kring sf-kongresser och sf-fanzines likt malar runt lågan har sedan dessa incidenter inträffade tagit mig på orden och formligen dränkt Sverige i fanzines och kongresser. 24 fanzines räknar jag till, och då har jag förmodligen förlagt något, kanske låtit det hamna mellan osten och skinkan på frukostmackan. Och två kongresser har det varit inom loppet av tre veckor. När jag tackade ja till att skriva den här spalten hade jag huvudet fullt av planer på att indoktrinera läsekretsen och få den att upptäcka den fantastiska värld jag lever i, att skänka pengar till min insamling för ett liv i överflöd, att få den att rösta på Gotiska förbundet i Upsala Studentkårs årliga kårval och mycket annat. Att få tala mig varm för det iriska språket, att uppmana folk att läsa böcker av James Branch Cabell. Emellertid har den strida fanzine- och kongressfloden satt stopp för dessa planer. Den har till och med tvingat mig att vara betydligt mer fåordig om de fanzines som utkommit sedan sist. Jag ska nog överväga att göra ett snävare urval nästa gång i stället och säga lite mer om vart och ett av fanzinen.

Men jag kavlar väl upp skjortärmarna och griper mig an det dukade fanzinebordet.

Linköpingsfandom har funnits sedan 1988, vill jag minnas, och kan med fog sägas ha funnit sin form. Detta märks tydligt i föreningstidskriften **Månblad Alfa**, som i maj utkom med sitt 42:a nummer, redigerat av **Tommy Persson**. Naturligtvis bidrar det faktum att den är en medlemstidning till det statiska intryck den ger; den är inte en arena att leka och experimentera med för någon klåfingrig redaktör.

Nummer 42 innehåller föreningsinformation, kalendarium, kongressrapport från ReConnaissance i Bergen, bokrecensioner samt två intervjuer: en med svenska författaren Karolina Bjällerstedt Mickos och en med amerikanske hackförfattaren John Vornholt. Gefundenes fressen för den som är intresserad av svensk fantasy eller film-tie ins och förmodligen oundgänglig för medlemmar i Linköpings science fiction-förening. Annars är det svårt att uppbåda någon riktig entusiasm över denna drivna och kompetenta löpandebandsprodukt och man känner aldrig redaktörens närvaro. Månblad Alfa är en tallrik tre små rätter, friterad fläskfilé, biff med bambuskott och kyckling chop suey. Serverat med mycket ris till.

Science fiction-journalen är tillbaka igen, och mästaren **Ahrvid Engholm** sätter sina lärjungar på plats. Nummer 184 - 187 har hunnit utkomma, fulla av notiser, entusiasm och journalistiska tabbar. Tidigare hade Ahrvid ambitionen att fylla SFJ med så mycket nyheter som möjligt och att ha så många prenumeranter som möjligt. Det ledde till ständiga förseningar i både produktion och distribution, och jag tror att numren sattes i 5 punkters fontstorlek. Det var också något år sedan det senaste numret gavs ut på det sättet. I och med SFJ 184 är emellertid formatet ensidigt, som Ahrvid helt enkelt fyller på tills sidan är full, och då skickar han ut fanzinet med e-post i första hand och trycker upp några pappersexemplar i efterhand och delar ut där det finns sf-fans närvarande. Det är gott och blandat i SF-journalen. Nyheter från förlagsvärlden och födelse- och dödsannonser samsas med vetenskapsnotiser och rapporter från filmfestivaler och sf-kongresser. Somt har man läst förut, annat irriterar man sig på för att Ahrvid har missuppfattat det hela, men mycket är intressant och nytt. En klassiker i svensk sf-fandom.

Science fiction-journalen är en dubbel calzone med mycket finhackade skinkbitar i, serverad på en alldeles för liten tallrik. Till den får du av någon anledning två gafflar men ingen kniv.

Fandoms kommunytt 5 t.o.m. 10 av **Karl-Johan Norén** är sin vana trogen knallgula och granna. På många sätt påminner Fandoms kommunytt om Engholms SF-journal, men det finns flera avgörande skillnader. Faktauppgifter är ofta bättre kollade, även om många fel insmyger sig. Färgen är mer påtaglig. Den handlar uteslutande om sf- och Robert Jordan-fandom och nämner inte förlagsvärlden och annat utanför de sociala umgängeskretsarna. Och notiserna är, måste det erkännas, aningen längre. Vad väljer man då, SFJ eller FaKnytt? Man väljer inte, man läser båda. Fandoms kommunytt rapporterar ingående från sammankomster inom fandom, från kongresser och pubmöten, och lyckas reta upp en och annan genom närgångna spekulationer och påflugna kommentarer. Detta är tre stycken crabfishsushi, med aningen för lite soja. Och hallå där, Karl-Johan, var är wasabin?

Aynia heter ett mycket sympatiskt fanzine av en herre vid namn **Nicklas Andersson**. Nummer två sitter jag och håller i handen, och undrar var jag gjorde av nummer tre, som redaktören stack i min näve under Nasacon förra helgen. Nicklas Anderssons fanzine präglas av gemyt och en avslappnad, lite disträ, nyfiken ton. Han skriver om ditt och datt, och att ett och annat grammatik- eller stavfel slinker med bekymrar läsaren föga. Aynia 2 innehåller en rapport från fjolårets Swecon i Uppsala, lite kåserande funderingar, ett matrecept och en brevspalt. Ett typiskt personligt hållet fanzine, som jag gärna läser. Aynia är en tallrik lammfärsbullar med lingonsylt och rotsaksröra.

Ett annat fanzine från Nicklas penna heter **Jordnöt**, och består dels av en kongressrapport från årets Linköpingskongress, Confuse, dels av en bokanmälan. Bortsett från det något mindre omfånget kan jag inte påstå att jag märker av någon skillnad i inriktning som motiverar ett annat namn på denna skrift. Ytterligare ett par lammfärsbullar, med andra ord. Med satésås denna gång.

Mjuka bulor 2 och **oneshot? appendix?** från **Per Bergstedth** är en pärluppföljare med tillhörande maskformigt bihang. Med pärla avser jag då föregående nummer av fanzinet och i någon mån appendixet. För Per, en barndomsvän till min gamle bekanting Stefan Blomskog från Ludvika, vart han nu försvann, skriver bra och har saker att säga. Tyvärr kan jag inte ge samma höga betyg åt novellerna som dominerar fanzinet. Mjuka bulor är en portion limemarinerad lax, serverad med mycket snabbmakaroner och ketchup.

I väntan på Der Zweck är ett namn som fyller mig med förväntan, och den ensiding som bär namnet fick mig att först undra vem Vittorio de Sica var, och sedan att inse mina hisnande kunskapsluckor inom området italiensk film. Och ändå har jag ju sett flera av de Sicas filmer, även om det var länge sedan. **Magnus Eriksson** heter utgivaren, och hans oneshot är en liten friterad risboll med spansk peppar. Så när kommer nästa Der Zweck, hr. Eriksson?

När svenska sf-fans åker till utlandet och träffar utländska fans, känns det ofta kymigt att inte kunna ge dem några av våra fanzines i utbyte för de fanzines vi får och läser. **New Kind of Neighborhood** av **Ylva Spångberg** och **Lennart Uhlin** är ett försök att för deras del åtgärda detta problem. Det är en koncis publikation, skriven på koncis engelska av koncisa personligheter med ett koncist mål. De små, enstaka förekommande språkfelen är inget som stör läsoplevelsen. Ylva tar oss igenom historien om hur Stockholmsfandom lade och vann ett bud om att få avhålla den brittiska nationella sf-kongressen 2003 i Stockholm. Kongresslokalen blev själva Stockholms innerstad, och programmet bestod till stor del av gatumusikanter och irriterade kongressbesökare. Efter det tar Lennart oss igenom en annan kongress, eller rättare sagt två, i en mycket personligt hållet och surrealistisk rapport från Upsala, där de där Upsalafansen får vad de förtjänar. Värst av allt är att jag inser att inte en enda av anekdoterna är osann. Nästa stycke önskar jag att jag kunde säga något positivt om, men det är en självförhållande

och tråkeriös sörja som jag knappast är rätt man att fälla några tänkvärda ord om. I stället rekommenderar jag den glasklara och (enligt pålitlig uppgift) ambitiösa essän om superesteticism som avslutar anrättningen. New Kind of Neighborhood är en skål vietnamesisk glasnudelsoppa med bräserverat kött och rikligt med pepparfrukter, efter vilken du serveras ett glas lassi.

Rickard Berghorn torde inte vara obekant för läsaren av dessa rader, såvida de nu inte citeras av någon många år i efterhand, ur sitt sammanhang. Han har gett ut ett fanzine betitlat **Henry's resa nr 2**, ett personligt fanzine som jag inte vet om det går att få tag på. Men det får mig att en gång för alla att inse att Rickard skriver bra, mycket bra, nuförtiden. Hans texter når fram och berör mig, även när jag inte alls håller med honom. Lite grann kommer jag att tänka på den unge Strindberg, utan att dra några övriga paralleller. Denna delikat kryddade potatiscurry med spenat rekommenderas varmt.

Lisa Sjöblom och **Karin Lundwall** är två namn som till vardags bärs omkring av två unga Stockholmsstudenter. När de gör tillfälliga avbrott i studierna ägnar de sig åt att äta, sova, prata, arbeta i SF-bokhandeln eller att ge ut fanzines och det är i egenskap av fanzineutgivare som de uppmärksammas här. Deras två hittills utkomna fanzines heter **Fel brallor nr 1** och **Eyes Wide Shut nr 2**, ett originellt grepp som kan förvirra en mindre begåvad man än jag. En väldigt spretig blandning av polemik, bokanmälningar, debattinlägg, intervjuer och presentationer. Mycket litteratur och feminism, och en brinnande övertygelse om att fantastisk litteratur är värd att försvaras. Men jag fortsätter att beundra författaren Strindberg i alla fall, jag, och tycker att de borde gå över till enspalt. Fel brallor och Eyes Wide Shut är en tonfisksallad med gnocchi respektive ett elefantöra med pommes frites och aromsmör. Till elefantörat serveras du ett glas uppfriskande tyskt rieslingvin.

Om du tycker att den här spalten, med sina korthuggna, malplacerade och intetsägande avhyvlingar av svenska sf-fanzines är djupt otillfredsställande, ska du skriva till **Martin Andreasson** och be om nummer två av hans fanzinerecensionsfanzine **Galax**, där den svenska fanzinefloran ges fylliga och rättvisande omdömen av ett antal begåvade recensenter. Ett omistligt inslag i den levande svenska fanzinekulturen. En jätteportion jambalaya, med saffran och vitlök.

SFF-bulletin heter svensk fandoms äldsta, fortfarande regelbundet utkommande stafettfanzine. Det är medlemsorgan för Sveriges fanzineförening, en samsändningsorganisation för fanzineutgivare eller prenumerationservice för fanzineläsare, hur man nu väljer att se på saken. Nummer 119 redigerades av **Linnéa Anglemark** och nummer 120 av **Jonas Ahlberg**. Om nummer 119 ska jag av jävighetsskäl inte orda så mycket, annat än att det innehåller ett par kåserier (varav ett är ett flammande försvarstal för Boken), några fanzinerecensioner samt ett pjäsmanus. Nummer 120 kan jag å andra sidan gå desto hårdare åt! Men jag ser ingen större anledning att vara så elak som vissa krafter säkert skulle önska att jag var. Jonas ägnar mycken möda åt att få läsaren att förstå sitt utanförskap i livet och fandom, och lyckas tämligen väl. Däremot förstår jag mindre den tillfredsställelse över detta utanförskap som jag tycker mig kunna utläsa mellan raderna. Sedan följer en recensionsspalt som går igenom de senaste 19 numren (mer eller mindre) av SFF-bulletinen, vilket jag tyckte om. Hans omdömen är ibland märkliga, och det mesta håller jag inte alls med om, men jag gläds över att det finns skribenter som Jonas Ahlberg, som får mig att undra och klia mig i huvudet. Låt karln göra fler bulletiner! Dessutom recenseras i vanlig ordning senaste SFF-sändningen. SFF-bulletin är ett fat weisswurst med knödel och till det ett skummande glas veteöl.

Ett mellannummer är det senaste numret av **Folk och fans i landet Annien**, närmare bestämt 6 1/2. Att redaktör **Anna Åkesson** har valt att ge det detta nummer, är väl ett tecken på att hon anser sig vara djupt fast i tanken på temanummer, och eftersom nummer 7 ska vara tema Rymden får detta slanka nummer bli 6 1/2 i stället. Det innehåller en kongressrapport från ReConnaissance i Bergen, en kort

brevspalt och allmänna funderingar över Anniens befolknings levnadsvanor. I vanlig ordning eftertänksamt, lättillgängligt och välskrivet. Intag denna tallrik misosoppa med vördnad.

Så över till årets svenska kongresser.

I mitten av juni var det science fiction-kongress i Linköping. **Linköpings science fiction-förening** avhöll **Confuse** för sjätte gången i ordningen, och liksom tidigare år hade det hittat dit ett 70-80-tal personer med intresse för science fiction och fantasy. Detta är mindre än hälften så många som kom till sf-kongressen i Stockholm tre veckor senare, **Swecon/Nasacon 2000**, arrangerad av föreningarna **Sigma Terra Corps** och **Stockholm Trekkers**. Men det ligger ju i sakens natur, eftersom Stockholm är en betydligt större stad. Det är annars ganska intressant att jämföra dessa två kongresser, eftersom just de tävlade i fjol om att bli årets Swecon, årets nationella svenska kongress. Confuse var klart bättre arrangerad, och med ett mer genomarbetat program. Likväl tror jag att det var tur att stockholmarna vann rätten att arrangera den nationella kongressen. Idén med svenska nationella sf-kongresser är nämligen rätt ny, och för att den ska få fäste ordentligt krävs det att det kommer mycket folk, folk som lär sig att förknippa namnet Swecon med lite större kongresser och som gör det till en vana att åka på årets Swecon.

Linköpingsfansen fortsätter i invanda spår, utan att överraska, efter samma gamla recept, med samma personer i ledningen för kongressen, i samma gamla lokal. Jag klandrar dem inte på något vis; de har hittat ett vinnande recept och ser ingen anledning att överge det. Men de har svårt att hitta rätt grepp för att locka ditt större folkmassor än de vanliga 70-80 deltagarna. Jag vet inte riktigt vad som skulle krävas, men förmodligen måste de försöka hitta mer säljande och intressanta författargäster samt göra mer övertygande reklam, framför allt i Stockholm. (Hur det ska gå till vet jag inte.) Den här kongressens hedersgäst var Stephen Baxter, som inte verkar särskilt spännande. Det är lätt att hitta omdömen om honom på webben som framhåller hans böcker som tråkiga och halvdant skrivna. Däremot var han trevlig, men det märker ju bara de som tagit sig till kongressen.

Nasacon däremot var det många som var lite tveksamma inför. Kongresskommittén hade flera små, inte särskilt lyckade kongresser bakom sig, och ett fiasko hade kunnat vara ödesdigert för Swecon-idén. Jag röstade själv mycket riktigt på Linköping. Men farhågorna visade sig vara överdrivna. Nasacon lyckades få ihop ett hyggligt program, som trots uppenbara brister var vida bättre än tidigare år, och kongresslokalerna (Scandic Hotell Slussen) fungerade bra, även om det var lite långt mellan de olika delarna av kongressen, ölet i baren var gott och hotellpersonalen var vänlig. Den stora kongressshowen på lördagen började bra, men drog ut alldeles för länge på tiden och höll för ojämn kvalitet. Folk tröttnade och lämnade lokalen i stora sjok. Samarbetet med Stockholm Trekkers fungerade till synes väl och visade sig framför allt vara avgörande för att få dit fler människor än på de senaste fem årens svenska sf-kongresser, vilket var välbehövligt. Det var ingen fantastisk kongress, tvärtom var det en ganska medelmåttig kongress, men den blev mycket bättre än vad många befarat och var definitivt rätt val för årets Swecon. Knappt 200 personer var där om man räknar bort press, kommitté och gäster, och förhoppningsvis kommer många av dem att hitta till nästa års Swecon, **Fantastika 2001** i Stockholm, samarrangerad av **Skandinavisk förening för science fiction** och **Stockholms Tolkiensällskap, Forodrim**. Lite bisarrt tedde sig efterspelet till kongressen, då kongresskommittén använde sig av den stora, offentliga e-sändlistan **Sverifandom** med 110 medlemmar för att dunka varandra i ryggen och analysera kongressens brister, om vartannat.

Det nämns en massa människor på dessa sidor, en del vid namn men de flesta anonyma. Dessa människor ägnar sig även åt andra saker än att agera stoff för Fandom runt. Till exempel träffas de på pubmöten. I **Stockholm** äger dessa rum på puben **Grå Gåsen** på Ignatiigränd i Gamla Stan (mellan Västerlånggatan och Stora Nygatan, bredvid Gåsgränd), tredje tisdagen varje månad. Skriv för

säkerhets skull till Karl-Johan Norén på adressen nedan och dubbelkolla platsen. I **Upsala** träffas vi på **Williams** pub på Åsgränd den första tisdagen varje månad. Mer information finns på webben på <http://sfweb.dang.se>.

Och så glömmer du inte att betala 95 kr till postgironummer 435 54 28-6, betalningsmottagare SFF, så att du får sex tjocka fanzinesändningar hem i brevlådan. Då kan du läsa och tycka på egen hand!

Adresser att skriva till för att snällt be om ett fanzine:

Jonas Ahlberg, Lefflersgatan 6 B, 416 71 Göteborg. wyzwyg@jonasweb.nu

Nicklas Andersson, Ljungbyvägen 5, 341 76 Ryssby. hologram@algonet.se

Martin Andreasson, Jungfrudansen 24, 171 56 Solna. martin.andreasson@bahnhof.se

Linnéa Anglemark, Eddagatan 4 A, 753 32 Upsala. nea@nea.pp.se

Per Bergstedth, Tegelbruksvägen 21-23, 126 34 Hägersten

Ahrvid Engholm, Renstiernas gata 29, 116 31 Stockholm. ahrvid@spray.se

Magnus Eriksson, Mellanvägen 3 A, 744 31 Heby. emeresq@algonet.se

Karin Lundwall c/o SF-bokhandeln, Box 2300, 103 17 Stockholm. karinl@sfbok.se

Karl-Johan Norén, Sorögatan 101, 2 tr, 164 47 Kista. kjnoren@hem.passagen.se

Tommy Persson, Rydsvägen 180 A, 584 32 Linköping. tpe@ida.liu.se

Lisa Sjöblom c/o SF-bokhandeln, Box 2300, 103 17 Stockholm. lisa@sfbok.se

Ylva Spångberg, Disponentgatan 3, 112 62 Stockholm. ylva_s@yahoo.com

Lennart Uhlin, Högsätravägen 22, 5 tr, 181 58 Lidingö. lennart@sfbok.se

Anna Åkesson, Studentvägen 34:316, 752 34 Upsala. akesson@tsl.uu.se

Fandom runt, november 2000

Välkomna till Minotaurens läkarspalt. I dag har jag för avsikt att ta pulsen på Moder Fandom, den svenska science fiction-rörelsen. Jag tycker nog i och för sig att hon ser tämligen frisk ut, och jag har hört andra bedömare påstå att denna 50-åring mår bättre än någonsin tidigare—vilket låter betryggande—men det passar sig ändå att avge ett professionellt omdöme, nicht wahr? När hon ändå har släpat sin runda lekamen hit, menar jag. Jag kan se flera intressanta blemmor på henne, och ute i väntrummet hör jag ett stim av röster.

Med andra ord får jag be läsaren att försiktigt, försiktigt maka på sig lite grann. Så där ja, ligg nu ner på britsen och kavla upp ärmen. Ta av sig på överkroppen och andas in djupt. Hmm? Vad är detta? **Aynia 3**? Jag vill minnas att hon berättade för mig om denna utdunstning förra gången hon var här. Så vem har orsakat denna åkomma? **Nicklas Andersson**? Den kenn' ich nicht. Aynia 3 utger sig för att vara ett specialnummer, utgivet enbart för distribution på sommarens bägge sf-kongresser, ConFuse respektive Swecon 2000. Låt oss betrakta det. Layouten är sober, med en tecknad vinjett före varje ny artikel. Undantaget är väl då den röriga sidan 2 med innehållsförteckning och kolofon, som ger intryck av att ha tillkommit i efterhand. Det är en väl avvägd blandning av reseskildring, funderingar och bokprat, och så något som kan upplevas som en smula kontroversiellt: En kort nybörjarguide till svenska sf-kongresser, skriven av någon som själv inte tillbringat särskilt lång tid i fandom. Denna begränsning hos författaren står att märka i beskrivningar av en del inslag från de senaste årens svenska kongresser som beskrivs som om de vore självklara på vilken kongress som helst—som cirkeldiskussioner—men på det hela taget håller sig guiden på ett väldigt grundläggande plan. Det är klokt gjort. Jag avstår från att avlägsna Aynia 3 från fankroppen, men jag undrar om inte jag ändå remitterar patienten till en noggrann rektal rättstavningskontroll.

En stor utväxt på huvudet är **SFF-bulletin 121 med Amazine 24**. Jag sprättar försiktigt upp den för att utröna vad som ligger bakom den... jo, som jag misstänkte visar det sig vara **Anders Bellis** och **Molle Kanmert Sjölander** som sjösatt denna massiva pappersattack. Jag slår upp den och finner längst ned på sidan 3 orden ”*SFF-BULLETIN 121 med Amazine 24/Fanniska frisedlar* är ytterligare ett försök att tillverka Det Perfekta Fanzinet”. Med sina 76 sidor så når det betydligt längre än de flesta andra svenska fanzines i denna strävan. Det här är ett roligt fanzine. Det inleds med den sedvanliga Belliska skvallerspalt, som i vanlig ordning rör sig lika mycket, om inte mer, i fandoms utkanter som i fandom, men övergår snart i en redogörelse för brevväxlingen mellan Bellis och **John-Henri Holmberg** inför sommarens Swecon, där den senare var hedersgäst. Med utgångspunkt i kongressordförande **Wolf von Wittings** ursprungligen storslagna—för att inte säga på gränsen till megalomaniska—planer väver Bellis samman en vansinnig historia om hur kongressens gäster ska tvingas klä ut sig till dinosaurer, om gigantiska affischkampanjer över hela Sverige för miljontals kronor och annat, och genom att fläta in bitar av verkligheten får han John-Henri att tro på det mesta av det han diktar samman. Åtta tättskrivna sidor absurdistisk prosapoesi skulle man kunna kalla det. Lite elakt mot Wolf, men Bellis försvarar det med att Wolfs grandiosa planer och hans sätt att dra in sina bekanta i dem tigger om att bli föremål för mild satir.

Redogörelsen för den här konversationen övergår så småningom i en regelrätt kongressrapport betitlad **HENRY SKOGLUND OCH DEN POLSKA BOKEN OM HITLER** eller **HUR JAG SLUTADE OROA MIG OCH LÄRDE MIG ÄLSKA NASACON 2000**. Och den titeln är en utmärkt sammanfattning av den spirituella rapporten, som inleds med några lätta kängor mot kongressens ordförande men gradvis övergår i att förklara just hur roligt vi som besökte kongressen faktiskt hade. Nasacon 2000 hade sina brister, men umgänget utanför programmet var precis så härligt fanniskt som det är när det är som bäst.

Därmed, på sidan 21, överlämnar Bellis ordet till sin medredaktör, och Molle förklarar den trettonåriga historien bakom projektet Fanniska frisedlar, varpå elva namnkunniga svenska sf-fans berättar historien om hur det gick till när de en gång i tiden lyckades slippa att göra lumpen. Det är intressanta historier, många av dem, som hade förtjänat att bli utgivna som ett särtryck i form av ett inspirationshäfte för unga män om det nu inte hade varit så att i princip ingen längre tvingas göra lumpen mot sin vilja, om jag har förstått saken rätt. På dessa fängslade berättelser följer tolv sidor dagboksanteckningar som spänner över två och ett halvt år ur Molles liv. Därefter lämnar Molle tillbaka ordet till Anders Bellis, för några sidor fanzinerecensioner. Men dem ordar jag inte mer om här, ty just dessa fanzines recenserade jag själv i förra numrets Fandom runt.

Betydligt intressantare är då de avslutande sidorna i SFF-bulletin 121, för de flesta av dem upptas av **Mika Tenhovaaras B-upsats** i Journalistik och multimedia: ”Fannisk fanarki: Om svenska science fiction-fanzines”. Tenhovaara berättar entusiastiskt, gripande och analytiskt om science fiction och svenska sf-fans behov av science fiction, fanzines och fandom, inte minst hans eget. Sex bemärkta svenska fanzineutgivare kommer till tals i djupintervjuer om sitt förhållande till fandom och fanzines, och uppsatsen sluter med en diskussion om författarens slutsatser.

Sedan återstår ett par sidor med nyheter från F. Scott Fitzgeraldfronten. Och en fråga: Hur nära Det Perfekta Fanzinet kom detta försök? Frågan är naturligtvis omöjlig att svara på eftersom ingen vet hur det perfekta fanzinet ser ut, det som vevas fram ur den magiska stencilapparaten med den sanne fanen vid veven. Men jag tycker nog att Bellis och Molle når ovanligt långt. Fanzinet, är långt, välfyllt (omfattningen motsvarar en inte alltför tjock roman) och stramt layoutat. Utgivarna skriver underhållande och skickligt, och Mika Tenhovaaras uppsats är unik i svensk fanhistoria. Om detta inte är det perfekta fanzinet så är det åtminstone en svårslagen kandidat till titeln som 2000 års bästa svenska fanzine. Den enda riktiga medtävlaren som jag kan se det, är väl Minotauren. Nej, SFF-bulletin 121 med Amazine 24 visar sig vara inte en skavank på fankroppen, utan ett hälsotecken.

Folk och fans i landet Annien 7 av **Anna Åkesson** verkar däremot inte må riktigt lika bra. Egentligen finner jag inga större fel på patienten, prosan håller måttet och layouten duger den med, även om den får stå tillbaka i jämförelse med de tidigare granskade åkommorna. Så varför har någon stackars kvackare lagt fanzinet i tvångströja? Temat för detta nummer är Rymden, ett ämne som inte verkat vara så inspirerande för bidragsgivarna, som mest försöker vränga tvångströjan ut och in. Nicklas Andersson nojsar lite korthugget om majs och Anna själv ser en anledning till en samhällskritisk betraktelse. Äkta rymd blir det däremot i **Hassi Norléns** skräckberättelse från ett möte med The Planetary Society i USA, som tyvärr bekräftar att rymdfanatikerna är precis lika oansvariga och världsfrånvända som jag minns dem från 80-talets Sverige. Det visar sig att anledningen till att vi ska ut i rymden och sätta sprätt på alla de hundratals miljarder som om de användes klokt härnere skulle kunna göra underverk i kampen mot världssvälten, är att tillfredsställa genomsnittssamerikanens behov av äventyr samt att sprida kapitalismen i solsystemet. Jag blir mörkrädd. Och inte för rymden.

Joacim Jonsson bidrar med Skapelseberättelse, en kort skildring av solsystemets och jordens tillblivelse med huvudpersonerna skildrade som om de vore just det, tänkande varelser med en egen vilja. Lite pladdrigt och spretigt, men en kul idé. Men faktum återstår, numrets bästa inslag är de som trotsar temat. Jag talar om rapporten från läget i landet Annien (Anna och hennes bekanta i Upsala) och den inspirerade rapporten från Upsalafandoms bokpratarmöten, där böckerna får säga vad de tycker om de diskuterande fansen. Nej, jag tycker nog att alla skulle må bättre av att FofilA:s fjättrar kapades. Se det inte som lobotomi, utan mer som kreativ trepanering. Släpp anden fri.

En simulant döljer sig sedan ute i väntrummet. **SFF-bulletin 122** av **Karl-Johan Norén** och Nicklas Andersson söker vård för lätt övervikt, men det visar sig vid en närmare undersökning att det under den mörkgula kappan döljer sig en massa stoppade kuddar. Fanzinet inleds med lite oambitiöst småprat och jeremiader om bristen på läsarbrev till dagens svenska fanzines; en litania som vid första anblicken verkar vara ett analyserande resonemang men som snabbt avslöjas som föga mer än allmän vecklagan. Därpå kommer fanzinerecensioner. Här har redaktörerna var för sig bedömt föregående SFF-sändnings innehåll, så belysningen blir allsidig. Utmärkt tilltag. Men sedan? I resten av fanzinet breder en faanfction från Internetdiskussionsgruppen om Robert Jordan ut sig. Vad är detta? Jag försöker envetet tränga in i denna massa av irrelevans, men förgäves. Är det välskrivet? Möjligen, men i så fall har de kvalitéterna gått förlorade i översättningen. Är det intressant? Möjligen för en trång krets av invigda. Nej, här har jag inget annat val än att förorda brysk amputation och undersökning av redaktörernas allmänna omdöme. Läs hellre Nicklas Aynia, Karl-Johans **Fandoms Kommunytt** (vars senaste nummer är snarlika dem som tidigare recenserats i Fandom runt) eller densammes e-fanzine **Sextant** (som jag inte recenserar eftersom jag begänsar mig till tryckta medier).

En snörvlande sf-kongress står också och bankar i portgången och klagar på tinnitus. **Göstacon 2** i Upsala den 13-15 oktober var vad som på läkarspråk brukar betecknas som en relaxacon, med andra ord en avslappnad umgängestillställning. Väldigt lite science fiction faktiskt. Programboken var till största delen stulen ur Upsala Nya Tidning, från **Hans Perssons** lista över svenska antikvariat och ur en bok om spel av **Dan Glimne**, ett originellt och förmodligen lätt olagligt tilltag. Mycket i den verkade vara ägnat att övertyga besökarna om fördelarna med att avlägsna sig ur lokalerna. På det glesa programmet stod Rita-gissa-spring, en parodi på paneldiskussion, poesihörna, bokauktion, visning av bisarra videosnuttar, intervju med hedersgästen **Lennart Uhlin**, levande charader, frågesport och diabildsvisning. Efterfesten hölls på O'Connors pub. Så vad kommer denna tillställning att gå till historien för? Auktionsutroparen Anders Bellis som lyckades få spralliga fans att betala fantasisummor för värdelösa och ointressanta utgångna läroböcker i fysik och matematik. Det goda ölet i baren som uteslutande kom från Upsalabryggeriet Slottskällan. Den enkom för detta tillfälle specialimporterade osannolika irländske pratkvaren **Dave Lally**. Och naturligtvis det trasiga inbrottslarmet som gjorde att kongressen fick avbrytas under två timmars tid, medan man först väntade på en väktare som skulle koppla ur det, och sedan såg denne batongnisse komma och mumla att han inte kunde göra något åt det, eftersom orsaken var "teknisk". Till slut fick deltagarna honom att medelst hot helt sonika skruva sönder larmdosorna. En eloge här till **Mikael Jolkkonen** som på sitt mest nedsättande och idiotförklarande manér lättade på den tryckta stämning som rådde under sirenernas tjut.

Med denna lilla solskenskildring av Moder Fandoms hälsotillstånd avslutar jag dagens läkarspalt. Glöm inte de vitaminrika pubmöten som svensk fandom ägnar sig åt! I **Stockholm** äger de rum på **Grå Gåsen** på Ignatiigränd i Gamla Stan tredje tisdagen varje månad. I **Upsala** träffas man på **Williams** första helgfria tisdagen varje månad. Mer information finns på <<http://sfweb.dang.se>>.

Minns även Sveriges fanzineförening! För 95 kr till postgironummer 435 54 28-6, betalningsmottagare SFF, så att du får sex fanzinesändningar hem i brevlådan.

Följande fanzinemakare har omnämnts ovan. Skriv till dem och be om ett provnummer:

Nicklas Andersson, Ljungbyvägen 5, 341 76 Ryssby. <hologram@algonet.se>

Anders Bellis, Vanadisvägen 17, 113 46 Stockholm. <anders.bellis@swipnet.se>

Molle Kanmert Sjölander, Kristinehamnsvägen 11, 680 71 Björneborg. <molle.kanmert@swipnet.se>

Karl-Johan Norén, Sorögatan 101, 2 tr, 164 47 Kista. <kjnoren@hem.passagen.se>

Anna Åkesson, Studentvägen 34:316, 752 34 Upsala. <akesson@tsl.uu.se>

Fandom runt, februari 2001

Jag brukar ju ägna detta dyra spaltutrymme åt att med lupp och pincett avhandla diverse science fiction-relaterade publikationer som Rickard dumpar på bordet framför mig. För många är det just dessa sladdriga amatörtidskrifter som är själva kärnan i fenomenet science fiction-fandom, och rent historiskt var det också med dem det började, när det sena tjugotalet övergick i ett tungt trettioal i USA. I början var dessa unga, ivriga sf-entusiaster ensamma på sina orter och fanzinen var deras sätt att nå ut till andra, att umgås med likasinnade. Detta var fortfarande brevskrivandets dagar, men ett brev når ju endast en person, där ett fanzine nådde en hel läsekrets.

Men om någon släpade sf-fandomen inför mina ögon, om någon med möda vräkte upp dess lekamen på obduktionsbordet nere i källaren och bad mig att definiera vad som kännetecknar dess celler så skulle jag inte svara "fanzinen". Inte heller skulle jag svara "sf-kongresserna" eller "föreningslivet". Nu tycker kanske någon att jag sitter här och ljuger, och denne någon har förvisso alldeles rätt, för jag har redan skrivit en definition av science fiction-fandom som finns för allmän beskådan på Stiftelsen Alvar Appeltoffts Minnesfonds webbplats. I den definitionen så nämner jag just dessa kriterier som kännetecknande för sf-fandom. Men den definitionen är inte ett försök att nå in i sf-fanens själ, att öppna hennes kropp och skåda de stjärnbestrodda inälvor och det pumpande hjärta som sänder kaskader med sense of wonder ut i hennes kropp, utan bara en torr ytbetraktelse. Företer individen beteende A så är hon en B, där B i detta fall står för "science fiction-entusiast".

Men kärnan i allt fanniskt beteende, kärnan är kontakt, om ni frågar mig. Det är det som skiljer sf-läsaren från sf-fanen. Nu kanske jag ska infoga en liten pedagogisk parentes här. Det är nämligen så att ordet fan har fått en besynnerlig och, det är jag den förste att erkänna, svårförsvarbar avgränsning inom sf-rörelsen. En sf-fan är nämligen endast den som är aktiv inom nätverket sf-fandom. Lustiga konsekvenser av detta språkbruk är att den nu pensionerade folkskolläraren **Bertil F. Svensson** på Storgatan 13 A i Strängnäs, i vars hyllor över 2000 sf-pocketar samsas i väntan på Bertils frånfälle och det efterföljande arvskitet, endast räknas som sf-läsare men inte som fan, trots att halva hans lägenhet upptas av dessa böcker, samtliga lästa. Å andra sidan räknas **Thérèse Nordin**, receptionist på Tekomuseet i Borås som sf-fan, trots att hon inte läst någon science fiction sedan hon i trettonårsåldern slängde ifrån sig sin brors exemplar av **Asimovs** Stiftelsen eftersom hon tyckte att den var konstig. Anledningen till att hon räknas som sf-fan är att hon sedan 1988 går på samtliga svenska sf-kongresser och bor ihop med fanzineutgivaren **Charles Nordin**.

Upprörs du av detta språkbruk, bästa läsare? Gör inte det. Jag redovisar endast fakta sådana de är. Man är ingen fan bara för att man är en fan, det är den bistra sanningen. Här slutar spaltförfattarens pedagogiska parentes, och spaltförfattaren hoppas att inte alla hans läsare med en dålig smak i munnen redan bläddrat vidare till nästa artikel i detta ovanligt välredigerade nummer av Minotauren.

Kontaktbehovet var det som drev de finliga skolynglingarna i trettioalets USA att utge sina första amatörtidskrifter fyllda med visioner av framtiden, usla teknikfixerade prosastycken och handfasta beskrivningar av hur man bygger sina egna raketer; driften att få dela med sig av sitt intresse och diskutera det med andra. Samma drift var det som gjorde att de första sf-träffarna, som i svensk sf-fandom går under namnet "kongresser" trots att de är föga kongresslika, utlystes i slutet av trettioalet och sedan spred sig över världen. Science fiction anklagas ju ofta för att vara en litteraturgenre som är mer bekymrad över hur apparater ser ut inuti än hur människan är funtad, och även om man ofta kan tycka att det ligger en hel del sanning i det så är det inte i allmänhet något slags tvångsmässig drift att mäsas om raketer eller planeter som driver sf-fanen, utan just en nyfikenhet på, eller ett behov av att umgås med andra sf-intresserade. Ett behov av konversation.

Det är detta behov av konversation som skiljer sf-läsaren från sf-fanen, och det är detta behov av konversation som präglar sf-kongresser och pubmöten. När sf-fans träffas och umgås över ett glas öl så avhandlas inte Bertil F. Svenssons hälsotillstånd eller Tessan Nordins nya frisyra, i varje fall inte särskilt länge eller ingående. Istället spekuleras det djärvt och fabuleras det vilt om vartannat, och halsbrytande litterära teorier ser dagens ljus för första gången, som när det uppdagas att det finns en undergenre inom fantasylitteraturen—främst representerad av **Robert Jordan**—som benämns homeopatisk litteratur, eller att **Roy Andersson** är Sveriges främsta företrädare för den socialsurrealistiska skolan inom filmkonsten.

Nog nu om det fanniska beteendet och fanens drivkrafter, för nu är turen kommen till **Kalle Ankas** fotografiska expedition. Ned i det kalla och djupa fanzineträsket har jag begivit mig, utrustad med djungelkniv, vadarbyxor och fågelbok. Ni behöver inte inte hålla tummarna, för i skrivande stund är jag återkommen, välbehållen så när som på ett jack i höger lilltå.

Det första jag såg flaxa förbi bland mangroveträden var **Den kosmiska perkolatoren 1**, av **Per Bergstedth**, "det första numret av ett oändligt antal kommande succéer" som författaren påpekar. Låt mig bara säga att om evigheten kommer bestå av en oändlig rad kosmiska perkolorer ber jag att få ändra färdriktning och likt **Vonneguts** tramalfadorier färdas i andra riktningen. Bergstedth imponerade på mig med sina första fanzines som var såväl välskrivna som befriande ambitiösa om sammansättningen tillåts mig. Nu verkar han plötsligt efter att ha förläst sig på Den förtrollade duplikatorn ha slagits av att fanzines istället ska vara oambitiösa och ett hopkok av osammanhängande snuttar. På en dubbelsidig A4 hinner utgivaren ge spridda, kortfattade intryck från sin vardag, filmer han sett och reflektioner över dem, böcker han inte avslutat och anledningen därtill, tidskrifter han mottagit. Allt detta med en omiskännlig prägel av desperat fanniskhet.

Detta har gjorts tusen gånger förut, och jag brukar inte reagera så negativt på dessa fanniska oneshots. Jag har nog dessutom producerat min egen beskärda del av dem. Vad som ger en konstig känsla är att Per inte är tjugo år och nybörjare; att han redan har demonstrerat vad han kan om han vill. I ärlighetens namn är detta förmodligen också en pippi som kräver att man känner upphovsmannen lite bättre för att till fullo uppskatta den. Jag tänker inte rista in siktningen av detta djur i Ornitologiska sällskapets annaler.

Allt är inte fåglar som flyger. Exempelvis tvingades jag ducka för att undgå att bli träffad av en **Jordnöt** som kom farande mellan palmbladen. Nu flög den knappast för egen maskin, snarare var det väl en herre vid namn **Nicklas Andersson** som kastade den, noga dold i skogsbrynet. En skälmsk herre därtill, visade det sig, då han avmätt lät bli att numrera den lilla nöten.

Lite grann går Jordnöt (vars ordningsnummer jag misstänker torde vara 2, men jag kan ha fel) i samma stil som perkolatoren ovan, men jag misstänker att Nicklas har arbetat lite mer med sina texter. Dessutom är varje stycke längre — hela fanzinet uppgår till 6 sidor text plus titelsida — vilket också gör sitt till. Innehållet är inte fullt lika centrerat kring författarens vardag som i det föregående fallet, utan har lite mer karaktären av korta essäer — om **Staffan Westerberg**, om misshandel av böcker — respektive bokanmälningar. Den text som beskriver händelser i utgivarens liv har mer ett drag av kåseri över sig än dagboksreflektion. Därmed inte sagt att just detta stycke når i närheten av den lätta ledighet som präglar ett gott kåseri. På det hela taget är Jordnöt en behaglig, om än kort bekantskap, men jag måste med tilltagande skärpa få undra varför i helskotta Nicklas inte använder sitt rättstavningsprogram. Tror han att det inte har någon inverkan på hur pass njutbara hans alster är? I så fall tar han fel.

Efter den illavarslande incidenten med jordnöten försökte jag att ta mig upp ur träsket igen genom att vandra baklänges i vad jag inbillade mig var mina egna spår. Jag vet inte hur det gick till, men istället färdades jag bakåt i tiden, till den tid då Per Bergstedth fortfarande gav ut ambitiösa, tjocka fanzines. En blick i fågelhandboken avslöjade att djuret i fråga kallades **SFF-bulletin 123**. Nu har förvisso redaktör Bergstedth haft andra krafter till sin hjälp denna gång, men jag vill inbilla mig att det är han som egenhändigt piskat in deras bidrag, och då tillfaller obönhörligen all ära honom. En tjugisig karl är han också framgår det av sidan tre.

Numrets ledare kallas "småprat" och är en av socialt patos färgad betraktelse som lyckas med konststycket att anknyta till science fiction, av alla ting. **Mattias Ekstam** bidrar med en reseberättelse från Cape Canaveral som kopplar samman NASA med science fiction och redaktören själv bidrar med en utmärkt rapport från förra sommarens stora sf-begivenhet, Swecon 2000. En rapport som trots att den troget refererar vad berättaren såg och hörde även mäktar med att tala om för läsaren vad han dessutom tänkte och tyckte. Bergstedth ligger även bakom en postmortem-intervju med Swecongeneralen **Wolf von Witting**, till båtнад för alla dem som inte tycker att den kongressen avhandlats grundligt nog i svensk fandom. **Ahrvid Engholm** drar sitt strå till stacken med inte mindre än två humoristiska noveller, varav den längre av de två var riktigt underhållande tills den kollapsade under sin egen längd.

Dock rekommenderar jag även andra att hålla utsikt efter denna rara fågel på natthimlen.

Vid första anblicken ser **SFF-bulletin 124** ut att vara nära släkt med föregående jykke, men det visar sig vara helt fel. Turen är åter kommen till **Anders Bellis** att leda bullen i strypkoppel, och han lyckas hålla sig exakt en halv sida innan han dundrar igång med ett av sina favoritemata, att folk är dumma, följt av en annan gammal favorit, att science fiction är en tämligen undermålig del av världslitteraturen. Nu drar förvisso Bellis fram ett par bestickande bevis för sin teori, och åtminstone den första teorin var jag övertygad om redan innan jag öppnade den här bullen. Vad man möjligen kan anföra är väl att ett par enstaka exempel inte är mycket att orda om. Omdömet om just **Simaks** Destiny Doll är jag emellertid benägen att hålla med om; jag har själv försökt att läsa den och snöpligen misslyckats. Inte endast sf får sin släng av den Belliska sleven, utan även **Paul Gallico** sopas in i skamvrån i ett lustmord på Flowers for Mrs. Harris.

Om du tillhör den tämligen stora skara som tycker att du egentligen borde ta livet av dig, men inte riktigt kommer till skott, så ska du läsa listan "100 anledningar att begå självmord" i den här SFF-bulletinen. Vad sägs om till exempel "13) Elektroniskt postade, politiska veckobrev" eller "50. Vörtlimpans plötsliga försvinnande varje år". Nedbrytande läsning, men varmt rekommenderad. SFF-bulletin 124 bockas av i boken.

Det sista fjäderfä jag skådade under min expedition var just det jag begav mig ned i träsket för att finna, då jag sett det flaxa förbi mig flera gånger men inte hittills lyckats få fatt på det. **Folk och fans i landet Annien** 8 av **Anna "Åka" Åkesson** sänkte jag med en skur druvhagel, och i de svedda resterna gick det att urskilja reseberättelser, noveller och redogörelser från skeenden i landet Annien. Åka skriver i vanlig ordning bra och engagerat, och den personliga rösten är mycket påtaglig. I förra Minotauren hackade jag på Folk och fans... tematiska upplägg, men det får jag åtminstone temporärt äta upp, för den här gången fungerar det (*främmande världar och varelsor*) alldeles utmärkt.

Reseberättelserna från Jämtland och Kalifornien lyckas måla upp såväl resmål som resenärer på ett övertygande sätt och novellerna är intressanta. Björn X Öqvists berättelse om olycklig kärlek utspelar sig på ett metaforiskt tåg, och hade varit förträfflig om det inte vore för den banala kärleksskildringen, som envisades med att vara huvudmotivet i novellen och skymma dess betydligt intressantare kvalitéer.

Ragnar Hedlunds kortare sak är inte oäven, men jag blev trots det besviken efter att nyligen ha läst ett antal av hans noveller. Denna berättelse om en långtradarchaufför i en avlägsen framtid var en smula blek och saknade stuns. Men jag ångrar inte det välriktade skott som gjorde att jag slapp återvända tomhänt från min fotografiska expedition!

Fannisk konversation

Vill du släcka ditt behov av sådan uppsöker du lämpligen ett pubmöte, exempelvis i Stockholm tredje tisdagen varje månad eller i Upsala första helgfria tisdagen varje månad. Mötena i Upsala hålls på **Williams krog** på Åsgränd från 18.30 och framåt, och dem i Stockholm kan **Karl-Johan Norén** lämna mer information om. Du kan också besöka en sf-kongress, exempelvis årets nationella kongress **Fantastika 2001** i Stockholm 15-17 juni eller den mindre kongressen **Akrostikon** i Göteborg 28-30 september.

Lämpliga adresser i sammanhanget är:

Upsalafandoms pubmöten: <<http://sfweb.dang.se>> (webbplats)

SFSF:s pubmöten i Stockholm: <kjnoren@hem.passagen.se> (e-post)

Fantastika 2001: <<http://fantastika.dynarc.se>> (webbplats)

Akrostikon: <<http://www.jonasweb.nu/akrostikon>> (webbplats)

Fanzines

Naturligtvis vill du själv bilda dig en uppfattning om min förmåga som recensent. Det finns endast ett sätt att göra det, som du säkert inser. Tillskriv

Nicklas Andersson, Ljungbyvägen 5, 341 76 Ryssby. <hologram@algonet.se>

Anders Bellis, Vanadisvägen 17, 113 46 Stockholm. <andersbellis@hotmail.com>

Per Bergstedth, Tegelbruksvägen 21-23, 126 34 Hägersten. <poopflower@hotmail.com>

Karl-Johan Norén, Sorögatan 101, 2 tr, 164 47 Kista. <kjnoren@hem.passagen.se>

Anna Åkesson, Studentvägen 34:316, 752 34 Upsala. <granntyckt@excite.se>

och be om ett provnummer. Eller betala 95 kronor till postgironummer 435 54 28-6 (SFF), så kommer du att få sex sändningar fanzines i brevlådan under ett års tid.

Fandom runt, maj 2001

Välkomna tillbaka till spalten som dissekerar, diskuterar och dirigerar den svenska science fiction-rörelsen. Utifrån mitt elfenbenstorn har jag, som ni vid det här laget säkerligen har noterat, med min buckliga tubkikare av mässing full utblick över de landamären där de svenska sf-entusiasterna rör sig. Inga sammankomster går mig förbi, inte heller något sf-fanzine värt papperet det kopierats på. Jag skådar de vägar där sf-fansen rör sig och med min grumliga kristallkula som bärgats från havets botten av giriga skattdykare kan jag förutsäga morgondagens tilldragelser redan i dag.

Slättens märkliga livsformer

Emellertid är dessa landamären omgivna av lummiga skogsbyrå där varelser av okända slag rör sig, varelser vars rörelsemönster företer tydliga tecken på släktskap med science fiction-fansen på många sätt, även om de inte alltid offerar vid Philip K. Dicks, Neal Stephensons eller Iain M. Banks altare. Dessa varelser är avlägsna kusiner till oss, som av evolutionens gäckande gudomar hamnat på parallella, närliggande utvecklingsspår. Vissa av dessa kreatur vandrar runt innanför Kungariket Fandoms gränser, på jakt efter intet ont anande sf-läsare att sätta tänderna i och uppsluka med hull och hår. De kan dyka upp varhelst där sf-fans samlas vid lägerelden, för att med blottade tänder slita det paginerade köttet av ett nygrillat elektriskt får.

Dessa varelser kallas Föreningar. I Stockholm lever en som kallar sig **Skandinavisk Förening för Science Fiction**. Den föddes 1960 med ambitionen att bli en ledande samlingsplats för science fiction-intresserade i hela Skandinavien. Femtioalet i svensk sf-fandom var en tid av yr skandinavism och flammande storhetsvansinne, det grundades flera unioner och pangalaktiska sällskap med grandiosa planer att ena sf-vännerna i Sverige och Skandinavien mot den oförstående omvärlden. De hette **SF-Union Göteborg, SF-Union Stockholm, Luncon-Unionen, Stockon-Unionen** och **SF-Union Skandinavien**. Alla dog de emellertid inom några veckor eller i bästa fall efter några år.

När den sista av dessa unioner gått i graven beslöt några fans att bilda en ny organisation. De kallade den Skandinavisk Förening för Science Fiction (SFSF). Föreningen var – och är fortfarande – baserad i Stockholm, och man ägnade sig främst åt utgivning av fanzines, framför allt av flaggskeppet SF-Forum som under flera perioder varit bland de mest ambitiösa tidskriftsprojekten i svensk fandom. SFSF hade de första åren cirka femtio medlemmar, men växte långsamt och hade vid 1970-talets mitt runt 200. Vid det här laget drev SFSF även egen bokhandel med omfattande postorderförsäljning och gav ut böcker. Föreningen upplevde ett makalöst uppsving i slutet på 70-talet, när förlaget Askild och Kärnekull överlät sin bokklubb med alla medlemmar till SFSF, och man plötsligt hade 800 medlemmar i stället för 200.

Eftersom dessa nya 600 medlemmar i någon mening var tvångsvärvade så försvann de flesta av dem inom några år. Med tiden tröttnade även först entusiasterna som möjliggjorde bokutgivningen, och senare också de eldsjälar som höll bokhandeln igång. Bokhandeln överläts på dessa eldsjälar i slutet på 80-talet och förvandlades gradvis till den SF-bokhandel som i dag ligger på Västerlånggatan i Stockholm. Idag är SFSFs verksamhet mindre än under de tre första decennierna. Man har möten då och då och diskuterar någon bok eller tittar på lite video, och utgivningstakten på medlemstidningarna varierar. Medlemsantalet är nere på samma nivåer som före tillskottet från Askild och Kärnekull. Genom åren har SFSF stått bakom sf-kongresser, ofta i det lite större formatet, som årets Swecon på Kulturhuset i Stockholm.

Mindre till medlemsantalet än SFSF, och med avgjort kortare historia, smyger **Linköpings Science Fiction-förening** omkring på Fandoms slätter och betar fridfullt. Föreningen grundades 1988 av **Andreas och Carina Björklind**, ett par sörmlänningar som flyttade ner till Linköping för att studera. I den rollspels- och teknologtäta östgötamyllan visade sig den här idén med en sf-förening frodas, och de ungefär 40 medlemmarna ägnar sig i dag åt att förundras över att det ska vara så svårt att få ut medlemstidningen Månblad Alfa regelbundet och åt att ha möten. Dessa möten lär ha inneburit ett uppsving för Linköpings tehandlare. Föreningen har också ägnat sig åt bokmöten, och även åt något så exotiskt som *bokbokmöten* efter att de vanliga bokmötena urvattnats till att mer handla om allmänt fanniskt umgänge än om litterära diskussioner. Vartannat år arrangerar de en sf-kongress vid namn Confuse.

Fortsätter vi vår odysse nedåt i betesdjurens näringskedja så noterar vi att venerabla **Sigma Terra Corps** nu befinner sig i tubkikarens fokus. Sigma TC har en mycket noga avgränsad geografisk tillhörighet, nämligen Stockholmsförorterna Nacka och Saltsjöbaden. Föreningen grundades i januari 1979 som en svensk avläggare till den två år gamla tyska **Perry Rhodan-Club Terra Corps**. En av den tyska klubbens grundare, **Wolf von Witting**, bodde vid den här tiden i Sverige. 1982, när föreningen var som störst, hade den och det tyska systersällskapet tillsammans fler än 200 medlemmar.

Den tyska delen av föreningen dog under åttiotalet i takt med att rymdoperahjälten Perry Rhodans popularitet minskade, men för Sigma TC var decenniet en storhetstid. Med början år 1980 arrangerade föreningen sf-kongressen NaSaCon elva år i rad. Efter dessa krävande år, som slutade med en del interna stridigheter, lades föreningen i malpåse. Den skickades emellertid inte till slakthuset, utan återupplivades i januari 1997, och har arrangerat fyra kongresser till efter det. I skrivande stund verkar dock aktiviteten på nytt ha mattats av något.

Lägre än **Europeisk Förening för Science Fiction** kan man knappast komma när det gäller formell organisationsgrad. Föreningen grundades 1985 på en studentpub i Uppsala och efter att namnförslaget **SF-klubben Atom** röstats ned, var föreningen nästan namnlös ("nästan" skriver jag, eftersom de för att ha något att referera till bestämde sig för att tills vidare benämna den **Tills vidare**) i några månader tills medlemmarna i ett anfall av anspråkslöshet fick för sig att pika Stockholmsföreningen SFSF en smula genom att ge EFSF dess nuvarande namn. Vid de sällsynta tillfällena när föreningen vill verka något mindre obskyr och lite mer respektabel (vilket inte verkar inträffa så ofta) kallar man sig **Uppsala sciencefictionsällskap** istället. Det hela spelar nu inte så stor roll, för medlemmarna har aldrig lyckats enas om vitsen i att verkligen bilda en förening, så det finns inga stadgar, ingen styrelse (men dock en på livstid tillsatt tremankommitté!) och ingen medlemsavgift. Allt som finns är ett namn som används för de spridda aktiviteter man ägnar sig åt, exempelvis gemensamma antikvariatsrundor, läsecirklar, pubmöten och sf-kongresser. Ännu har ingen kongress avhållits på Ofvandals konditori, även om förslaget har dryftats.

Olika sätt att klumpa ihop sig på

Nu kan man ju undra varför det egentligen bildas föreningar överhuvud taget, om det synbarligen går alldeles utmärkt i alla fall. Fördelarna är onekligen många. Svenskar känner sig hemma i föreningar och organisationer och det kan vara lättare att locka ett visst slags människor till en förening med klart definierad verksamhet och syfte än till en diffus grupp som man kan misstänka mest består av ett kompisgäng. En förening ger stadga, och något konkret.

Stadga på så vis att det kan vara lättare att klara gruppen genom tider av inaktivitet; så länge man åtminstone håller ett årsmöte varje år så lever föreningen vidare och kan återaktiveras. Stadga också

genom att det finns kalendarier, utskott, undergrupper med ansvar för medlemstidning och andra arrangemang. Det finns redan en struktur att hoppa in i; man behöver inte fundera på hur man kan aktivera sig.

Något konkret i den meningen att är man med i en förening så kan man säga till sig själv och andra att man är sf-fan, för man har ett formellt medlemskap att peka på. Att bara umgås med en grupp människor är mer diffust. När blir man sf-fan? När man har varit med på tre pubkvällar? Gått på en kongress? Läst fyra fanzines? En förening ger också en möjlighet att vara anonym, att betala in en medlemsavgift och få en medlemstidning i utbyte, och slippa engagera sig mer än vad man har lust till. Man kan lura i vassen, så att säga. Å andra sidan kan man undra vad verksamheten vinner på sådana medlemmar.

Men det finns ju på motsvarande sätt fördelar med att *inte* vara organiserade. Man slipper en hierarkisk uppbyggnad, ett gap mellan föreningens ordförande och styrelse och de vanliga medlemmarna, som kanske inte alla har samma åsikter om ur verksamheten ska utformas. Man slipper därför risken för strider om vilken inriktning föreningen ska ha; i stället är det fritt fram för vem som helst i gruppen att arrangera vad som helst utan att fråga någon annan. Man slipper också pappersarbete och krav på sig från medlemmarna, krav som lätt kan uppfattas både som en hämsko och ett ok som tynger samvetet och inte heller behöver man käbbla om uteslutning av folk från möten för att de inte betalar medlemsavgift och så vidare. Man slipper även valberedning och jakten på villiga styrelsemedlemmar.

Vidare kan det kan vara lättare att få med nya i gänget, om dessa slipper betala en hundralapp utan bara kan dyka upp på en pubkväll och vara med. Det kan vara lättare att driva verksamheten vidare om den är mer amöbalik; har man inga krav på sig på årsmöten och aktivitet så kan man övervintra och återuppliva verksamheten när intresset hos "medlemmarna" vaknar igen, utan att någon har uppfattat det som om den någonsin dog. En nedlagd förening brukar lukta lik, det är inte alltid återupplivningsförsök attraherar gamla medlemmar. De minns ofta anledningen till att den dog.

Ytterligare fältstudier

Låt oss så återgå till våra komparativa studier av Fandoms fauna, och rikta kikaren mot SFF, **Sveriges Fanzineförening**, ett kreatur som är synnerligen svårt att få syn på. Nog har föreningen medlemmar, ett åttiotal sist jag räknade, men inga möten förutom årsmötet, som brukar besökas av en handfull personer och vara över på en halvtimme. Hela verksamheten består av distribution av sf-fanzines. För medlemsavgiften får man rätten att få sitt fanzine distribuerat till alla medlemmar, och omvänt får man då alla andras fanzines hem till sin egen brevlåda. Med tanke på dagens brevpporto så sparar de medverkande fanzineutgivarna stora pengar på detta distributionssätt. Det är väl till och med så att det i dagens svenska fandom egentligen inte förekommer någon fanzineutgivning värd att nämnas utanför SFF.

Höj nu blicken och titta i lövverket på jordnötsträden. Ser du att något rör sig där, något som verkar sitta och sävligt betrakta slättens djur? Det är **Stiftelsen Alvar Appeltoffts minnesfond**, som är mest kända för att de varje år delar ut Alvar Appeltoffts minnespris. Priset är ett årligt stipendium till sf-fans för betydande och berömvärda insatser av bestående värde i någon form inom svensk fandom.

Alvar Appeltofft föddes 1941 och dog 1976. Han var en legendarisk fanzineutgivare, brevskrivare och kongressarrangör, som framför allt var aktiv under andra hälften av 1950-talet. Efter Alvars död tillkom på hans föräldrars och SFSF:s initiativ en fond med syftet att utdela ett årligt stipendium till någon fan som utfört värdefullt arbete inom svensk fandom. Alvars föräldrar skänkte först ett grundbelopp och fonden ärvde senare moderns kvarlåtenskap när Alvars far dog 1989.

Stipendieutdelningen föregås av en rådgivande omröstning i svensk fandom, vars utfall så gott som undantagslöst därefter följts när stiftelsen fastställt mottagare. Alla som har tillhört svensk fandom under 1999 och/eller tidigare får delta i årets omröstning. Notera att stipendiet för ett givet år utdelas under nästföljande år; stipendiet för år 2000 kommer alltså att utdelas under 2001, på Swecon 15-17 juni. Priset består av ett diplom, ett konstverk, och en kontantsumma.

Vyerna vidgas

Ja, kära vän och trogna läsare, det drar ihop sig till ännu ett tårdrypande farväl. Innan vi skiljs åt vill jag i vanlig ordning uppmana dig att medelst självstudier förkovra dig ytterligare inom det ämnesområde jag valt att behandla i den här spalten. Plocka sålunda fram din bästa webbläsare, damma av den och rikta den i tur och ordning mot följande visten:

Skandinavisk Förening för Science Fiction: <www.sfbok.se/sfsf.html>

Linköpings Science Fiction-förening: <www.lysator.liu.se/lssf>

Sigma TC: <www.sigmatc.a.se>

Europeisk Förening för Science Fiction: <sfweb.dang.se>

Stiftelsen Alvar Appeltoffts minnesfond: <www.alvarfonden.org>

Sf-kongressen Swecon 2001, Stockholm 15-17 juni: <fantastika.dynarc.se>

Sf-kongressen AkrostiKon, Göteborg 28-30 september: <www.jonasweb.nu/akrostikon>

Fandom runt, juli 2001

Denna gång är temat *Kongresser, kongresser!*

Intet öga är torrt när du bläddrat så här långt och nått Fandom runt, de sidor i Minotauren som desperat försöker att väcka eller vidmakthålla läsekretsens intresse för den svenska science fiction-rörelsen, eller åtminstone stilla en eventuell nyfikenhet på den. Denna månad beger vi oss emellertid utanför Sveriges gränser och går på sf-kongress i nordöstra USA.

Det föll sig nämligen så att min fru hade gått med på att resa till Boston för att granska några av Jack Vances originalmanuskript, som finns deponerade i ett forskningsbibliotek där. Av en händelse fick vi reda på att en av USA:s ovanligare årliga sf-kongresser, Readercon, skulle avhållas en av de helger som vi skulle vara där. Amerikanska kongresser i allmänhet utmärker sig efter vad jag har förstått genom att ha betydande inslag av maskerader, videotittande, rollspelande, amatörmusicerande och annat, och att litteraturen gärna kommer lite i skymundan. Den gamla nidsbilden av en science fiction-kongress som en tillställning med enkelspåriga nördar som springer runt i Star Trek-mundering lär visst tyvärr delvis stämma in på många av dessa kongresser. Döm sålunda om vår glädje när vi fick reda på att Readercons profil är att sträva så mycket i motsatt riktning som möjligt, med inriktning på läsande och på böcker. Inget filmprogram, inga tevevisningar, inga maskeradkalas eller små rum med avskärmade rollspelare. Bara böcker. Och författare.

På grund av den här stenhårda inriktningen på det skrivna ordet har Readercon också kommit att bli en av de kongresser som amerikanska sf-författare, kritiker och redaktörer helst besöker för att träffa kolleger och diskutera sina böcker med sina läsare. På årets upplaga sprang jag bland annat in i **Michael Swanwick, Patrick Nielsen Hayden, Hal Clement, John Clute, John Crowley, Samuel R Delany, Thomas M Disch, Delia Sherman, Ellen Kushner** och **Jonathan Lethem**, men det var minst ett femtiotal sf-proffs till närvarande. Tillgången på så mycket talang och erfarenhet koncentrerad på så pass få deltagare – jag vet inte hur många vi kan tänkas ha varit; kanske 6-700 – gör att programmet når helt andra höjder än vad vi någonsin har möjlighet att se på svenska kongresser, fullt i klass med eller överträffande även världskongresser (eftersom programmet är ojämförligt mycket större på dem och antalet intressanta panelister sprids ut mer där, även om de är ännu fler i absoluta tal). Det gjorde mig både glad (som deltagare), men också en smula uppgiven och missmodig (som kongressarrangör själv) eftersom många av våra inhemska insatser ter sig bleka i jämförelse. Naturligtvis ska man inte jämföra på det här sättet – i så fall skulle man aldrig kunna motivera sig till något slags kulturella insatser under elitnivån – utan istället låta sig inspireras, men det är lättare sagt än gjort.

Så det var föga förvånande att jag för varenda pass hade minst en programpunkt – ofta två – som jag ville bevista. Några av de programpunkter som lyckades locka mig att lämna baren och bokrummet var Anonyma biblioholisters årsmöte, den mest kontroversiella av alla självhjälpgrupper, som i stället för att hjälpa medlemmarna ur bokträsket i själva verket uppmuntrar dem att vältra sig i missbruket. Vi lärde oss mycket om vår sjukdom, och hur illa därän vi är. (**Linnéa** befanns vara något värre därän än jag.) Och som tröst och bot fick vi en bok!

En intressant paneldiskussion baserades på ett uttalande av Michael Swanwick: "Ödmjukhet och en rimlig medvetenhet om [ens egna] tillkortakommanden har inget berättigande i en författares karriär". Vad främjar respektive hindrar en författares utveckling och kommersiella framgång mest: Medvetenhet om de egna bristerna (som lätt kan bli förlamande) eller ohejdad framåtanda (som kan blockera den nödvändiga självkritiken)? De olika författarna i panelen befanns vara av skilda meningar

i frågan, Tom Disch vägrade till exempel att gå med på att hans författarskap är något att hänga i julgranen.

En annan panel utgick från ett påstående av samme Swanwick i en essä 1994 där han hävdade att fantasygenren på ett helt annat sätt än andra genrer begreppsmässigt präglas av unika, stilbildande verk. Tolkien, Howard, Eddison och Peake är klassiska exempel; moderna exempel är John Crowleys *Little, Big*, Ellen Kushners *Swordspoint* och Greer Gilmans *Moonwise*. Hur praktisk är en distinktion mellan fundamentalt nyskapande texter och sådana som ansluter sig till en befintlig genre eller på annat sätt tydligt avslöjar sina influenser? Denna panel blev mycket intressant; John Clute höll till exempel inte med Swanwick på många punkter utan förfäktade åsikten att distinktionen inte låter sig göras på något tydligt sätt eftersom fantasy definitionsmässigt är rebellisk – den skrivs av författare som vägrar inrätta sig i det modernistiska ledet – och menade att det är detta som karakteriserar genren i långt högre grad än påstått unika portalverk. Fantasyförfattare sneglar inte så mycket åt annan fantasy när de skriver, som att de drivs av en strävan att tillföra något som mainstreamlitteraturen inte ger; de befinner sig i dialog och polemik med Eliot och Faulkner snarare än med Tolkien och Howard.

Mellan programpunkterna uppehöll jag mig i baren, men inte så mycket som jag brukar eftersom den var ganska tom för det mesta; amerikanska sf-fans verkar inte vara lika begivna på att hänga i baren som européer (och därtill var öl ganska dyrt.) Desto oftare drog jag runt varv på varv i bokrummet och dreglade. Innan vi bestämde oss för att gå på den här kongressen hade vi informerats om att den var värd att besöka enbart på grund av detta bokrum, vars like inte kunde skådas annat än på världskongresser. Om det stämmer, tycker jag nog lite synd om USA:s sf-fandom. Inte för att bokrummet var undermåligt på något sätt, men det var inte större eller mer exklusivt än vad det brukar vara på de brittiska nationella kongresserna. Hur som helst hittade jag några godbitar där, exempelvis James Branch Cabells *These Restless Heads*, (tillsammans med Carl van Dorens porträtt av författaren i en fin kassett), John Crowleys *Engine Summer* (som varit slut på förlaget länge) och Sam Moskowitz' *The Immortal Storm*, en historik över den amerikanska sf-fandomens första decennium, 1930-1940.

Jag blev mycket förtjust i Readercon. Programmet erbjöd gott om tillfällen att få träffa flera av genrens mest framstående författare på ett naturligt och avslappnat sätt – vid signeringar, s.k. kaffeeklatsches (små avskilda gruppdiskussioner) och ett "Meet the Pros(e)"-party på fredagkvällen – och handlade i övrigt om böcker, böcker och åter böcker.

Men även i Sverige har det arrangerats sf-kongress under sommaren som gick. Fantastika 2001 hette årets nationella sf-kongress som avhölls på Kulturhuset i Stockholm mittenhelgen i juni.

Det var en trevlig kongress. Programmet kan av skäl som redovisats ovan inte mäta sig med den amerikanska kongressens i kvalitet, men var hyggligt med svenska mått mätt. Eftersom Fantastika var en nationell kongress var utbudet betydligt bredare än Readercons och svepte över film, tecknade serier, video, maskerad, amatörmusik, diskussioner om framtiden och litteratur. I min smak kanske programmet handlade lite väl lite om litteratur och på ett lite väl ytligt plan ("Varför just Harry Potter?", "Drömmen att bli författare"[sic] och "Hur ger man namn åt fantasyfigurer?" är tre representativa exempel på paneldiskussioner), men det var sammansatt på ett sådant sätt att även de yngsta och de som är ointresserade av litteratur kunde hitta något att ha behållning av. Det är väl bra, antar jag, trots att jag har svårt att smälta åsikten att man kan hysa ett uppriktigt intresse för science fiction och fantasy utan att tycka om böcker. Men det är jag, det.

Kulturhuset som kongresslokal var en blandad, fast i huvudsak positiv upplevelse. Kongressen var väl sammanhållen geografiskt, även om den stora trapphallen med allmänheten som tog sig upp och ner i huset var en stökig foajé för programsalarna, och baren var placerad mitt i lokalen med ett billigt och

acceptabelt sortiment – trots att det var en smula magert. Det var också en oerhörd lyx att få befinna sig mitt i stan, efter alla kongresser man varit på i diverse förorter, kranskommuner och utkanter. De gäster man bjudit in var mycket trevliga och **Robert Rankins** bohemiskt extroverta stil kontrasterade dramatiskt mot **Robin Hobbs** lågmäldhet med svenska fantasyförfattaren **Karolina Bjällerstedt Mickos** och den väderbitne manusförfattaren **Pierre "Linda och Valentin" Christin** mellan dessa ytterligheter.

Själv trivdes jag som jag brukar på svenska kongresser. Med få undantag – och Readercon var ett sådant – går jag på sf-kongress för att träffa vänner, nya som gamla, och ha givande och halsbrytande diskussioner med dem i baren, snarare än för att sitta och lyssna på föredrag och paneldiskussioner. I detta avseende var Fantastika 2001 inget undantag.

Antalet besökare som hittade till kongressen bör ha legat runt 250, vilket är fler än på någon svensk kongress det senaste halvåret, även om jag tror att kongressen med sådana hedersgäster och ett sådant läge borde ha haft en potential på något hundratal till. Men det är alltid lätt att tro, betydligt svårare är det att hitta dessa presumtiva besökare och locka dem till kongressen.

En rejält bokinriktad svensk kongress finns det anledning att hoppas på att AkrostiKon i Göteborg den 28-30 september blir. Mer information finns på <www.jonasweb.nu/akrostikon>. Och med dessa ord ber jag att få tacka mina trogna fans för denna gång och hoppas att ni orkar hålla er tills Minotauren 12 hamnar i er ägo.

Fandom runt, oktober 2001

Så har tre månader åter förflutit, sensommarens kalla regnväder har förbytt mot vinterns kalla regnväder och här sitter du och läser Minotaurens fandomsidor. Det gör du rätt i, inte för de chiffrerade tips om nästa veckas stryktips jag ger mellan raderna, utan för den rena bildning som dryper från sidorna likt en vitterhetens rinnsnuva. Denna gång tänkte jag ägna mig åt att prata om elektroniska fanzines. Anledningen till detta är officiellt att de är ett intressant inslag i den svenska sf-rörelsen som jag inte har belyst ännu, men i själva verket beror det på att jag precis har flyttat och inte vet var jag har de pappersfanzines som har kommit de sista månaderna.

Åtskilliga reproduktionssätt har använts för sf-fanzines genom åren, och de som ligger oss lite halvgamla sf-fans varmast om hjärtat är de stencilerade, som i Sverige blomstrade åren 1965-1985. Annars har såväl spritstencil, tryckoffset, karbonkopiering som fotostat använts, men inget slår doften av nystencilerade papper i brevlådan, och få sköna konstner kan mäta sig med frihandsillustration direkt på stencilen. Ja, det är vad vi halvgamla sf-fans inbillar oss i alla fall. Ta oss inte ur den illusionen.

Men nuförtiden är ju allt elektroniskt, gubevars, och det gäller även fanzines. En populär genre (främst utomlands) är webbfanazines, men det är egentligen ett lite problematiskt begrepp. Vilken är skillnaden mellan en webbplats tillägnad science fiction eller sf-fandomen å ena sidan och ett webbfanazine å andra sidan? Naturligtvis ingen alls, förutom utgivarens/webbmästarens vilja att ansluta sig till fanzinetraditionen. Det börjar också bli populärt att omvandla tryckta fanzines till html eller pdf, och publicera eller arkivera dem elektroniskt, men då handlar det snarare om ett sätt att arkivera dem och göra dem tillgängliga för framtida generationer läsare. Nej, det publiceringsformat som kommer den gamla fanzinetraditionen närmast är rena textfanzines som skickas ut med e-post. Det är inte en form som har varit särskilt flitigt använd i Sverige, så det är lätt att göra en någorlunda fullständig översikt.

Först ut med att publicera sina fanzines elektroniskt var pionjären **Ahrvid Engholm**, med *Virkbilagan*. Det utkom under dryga två år, från slutet av 1993 till början av 1996. Till en början publicerades det parallellt både i tryckt form och e-postdistribuerat, men efter ett tiotal nummer så upphörde pappersupplagan att produceras eftersom Ahrvid sprutade ur sig nummer i så pass snabb takt (ett i veckan ungefär) att han inte längre hann med pappersversionen. Småningom mattades publiceringstakten, men det hann bli fler än 50 nummer av denna inkarnation av *Virkbilagan* (de första tjugo numren utkom vid 80-talets början). Jag vet inte exakt hur många de blev, men det senaste jag hittar är nummer 77. Och de är långa för att vara e-brev, de längsta är 4000 ord och de kortaste nära 2000; att jämföra med den här spalten som är ungefär 1800 ord. Ett sådant här nummer slängde Ahrvid ihop på halvannan timme enligt egen utsaga, i en takt av ett i veckan, samtidigt som han arbetade som journalist och skrev i ytterligare fler sammanhang.

Men det märks. Det är gott om slarvfel, felstavningar och annat. Återkommande inslag i *Virkbilagan* är fanhistoria, politik, debattinlägg, rapporter från pubmöten med hackers, kongressrapporter, skrivande, julsagor och läsarbrev. Om jag böjer mig ned och plockar upp ett slumpvis nummer ur hårddisken så får vi se vad det innehåller. Nummer 30. Ah, här har vi julsagan.

Virkbilagan 30 (20 december 1993) består uteslutande av sagan om vad som hände när jultomten tvingades ta hjälp av bävern Roscoe för att kunna dela ut sina klappar. Roscoe, även känd som skyddsgud för sf-fandom, tog tillfället i akt att uppfylla sf-fansens önsknings. Lille Bob i Bloomington fick tegelstenar för att kunna bygga sitt legendariska hotell, Dave i Reading fick en bättre hörapparat i julklapp, lille Lars-Olov i Bromma fick sitt stora paket oskalade jordnötter, Ahrvid själv fick två backar öl och så vidare. En söt saga som bryskt sticker av mot den annars ofta oförsonliga ton som vilar över

många av de här numren av *Virkbilagan*, utgivna vid en tid då Ahrvid befann sig på kant med fandom och postverket och televerket och Sveriges riksdag och de flesta andra. Låt oss därför för fullständighetens skull damma av ytterligare en *Virkbilaga*. Nummer 38. Politik och samhällsdebatt.

Virkbilagan 38 (14 mars 1994) handlar om tryckfrihetsförordningen och barnpornografi. Ahrvid går till storms, ömsom välformulerat och initierat, ömsom en smula överdrivet, mot den politiska debatt som sedermera ledde till kriminaliserandet av innehav av barnpornografi. Fanzinet avslutas med ett upprop avsett att skickas till regeringen och konstitutionsutskottet. Dess sista ord är: ”För yttrandefrihetens skull, försvara våra grundlagars integritet! Ändra inte i dem! Bevara frihet i tanke, frihet i konst, skapa inte förutsättningar för godtyckliga polisingripanden och ett dåligt prejudikat för hur grundlagsfrågor i framtiden skall behandlas.” Men även detta var ett renodlat temanummer, låt vara mer typiskt än det förra. Jag tror att jag måste stoppa ned handen i datorn och dra fram ytterligare ett nummer. Få se, det blev nummer 45. Ajdå. Bråk och debatt inom fandom.

Virkbilagan 45 (24 april 1994) börjar med att diskutera senaste utskicket med fanzines från Sveriges fanzineförening, med anklagelser och motanklagelser från flera stridande parter. De här bråken, som skakade svensk sf-fandom under slutet av 80-talet och början av 90-talet hade flera orsaker. Bristande omdöme och självsvåldighet hos några, utanförskapskänslor, psykiska problem hos åtminstone en person, enögdhet och oförsonlighet. Stora delar av det här fanzinet är hätska utfall mot de personer som Ahrvid ogillade mest på den tiden. Slutcitaten i fanzinet sammanfattar läget: ”För vissa läsare av *Virkbilagan* är detta nr obegripligt. Science fiction-fandom måste framstå som ett gäng vettvilliga 13-åringar. Full av interna strider, demokratisk manipulation, penningförsnillning, bombastiska fanzineutgivare, litterärt sabotage, föreningsårsmöten som lekstugor, intriger, självpuptagenhet, livstragedier, småskurenhet, brist på verklighetsförankring, med mycket mera. Till en viss del är detta också sant.” Man ska inte ta allt i det här fanzinet som sanning – exempelvis jag själv skulle kunna ge en helt annorlunda bild av ”skuldfrågan” – men det fanns sannerligen skyldiga på alla sidor i de här bråken. Till all lycka är de åren förbi; striderna är bilagda och kontrahenterna har förlåtit varandra och umgås åter som vänner.

Virkbilagan var svensk fandoms första renodlade e-postfanzine. Det gick i graven 1996, och det skulle dröja nästan två år innan **Magnus Eriksson** i januari 1998 utgav första numret av *Grus*. Där *Virkbilagan* som synes ofta bestod av långa, skarpa debattinlägg var *Grus* betydligt mer laid back; och även om politik var ett populärt ämne så rörde sig diskussionen oftare på ett mindre engagerat och mer filosofiskt plan. Nummer 1 (januari 1998) var inget undantag. Ett par fanzinerecensioner följs av en beskrivning hur författaren håller på att fastna i ett hjärnbefriat dataspel på jakt efter ”en lagom intetsägande sysselsättning, som ett kortare avbrott, medan man väntar på att kaffet skall bli klart eller så” och hur han trott sig finna denna i ett enarmad bandit-spel. Beskrivningen följs av anteckningar från en födelsedagsfest hemma hos en vän, hur denna fått honom att börja fundera på hur Orffs *Carmina Burana* skulle låta om den spelats in av smurfarna. Sist följer en brevväxling med **Martin Andreasson** om demokratins natur, med utgångspunkt i Finlands öden under andra världskriget. Även om *Grus* endast utkom med elva nummer, är det väl även här på sin plats med ett slumpvis utvalt nummer till. Det blir nummer 7.

Grus 7 (mars 1998) inleds med en betraktelse över författarens ålder. Inte förstår han det roliga med Seinfeld, inte orkar han med fler tjugotreåringar som förklarar hur illa Staffan Westerbergs ”Vilse i pannkakan” var, och uppgivet muttrar han att ”de här stollarna som släpper ut minkar borde nog få kvarsittning i Mulleskolan. Snacka om naturkatastrofer”. Nå, jämgammal med Magnus får jag nog tillstå att jag håller med honom. Via ett par fanzinerecensioner kommer fanzinet fram till läsekretsens brevspalt, som är det avslutande inslaget.

Grus har långt ifrån samma frenetiska ursinne och drivna slagkraft som Virkbilagan, men är nog i mitt tycke mer njutbart genom sin större distans och mer litterära och allmänfilosofierande hållning, som jag dessutom tror gör att den kommer att åldras med större behag.

Det tredje utpräglade e-fanzinet som det finns anledning att nämna här är **Karl-Johan Noréns Sextant**, vars första nummer utkom ganska precis två år efter det sista numret av Grus, och vars sista (eller vågar jag säga senaste?) nummer kom i november 2000. Där Virkbilagan var renodlad – ljugande hammarslag som träffade ömsom mitt i prick och ömsom åt helskotta – och Grus bestod av mer avmått tematiskt sammanhållna betraktelser, är Sextant betydligt mindre formbunden. Fanzinet är snarare ett brevsstitut än något annat, och utgivarens förströdda småprat är med enstaka undantag sällan så långt eller genomtänkt att det stannar i läsarens minne efteråt. Korta bokrecensioner, läsarbrev, rapporter från kongresser och andra tillställningar, uppblandade med lösryckta, förströdda tankar ut författarens huvud. Det är av den anledningen lite svårare att beskriva några nummer närmare på samma sätt som jag gjort med de andra fanzinen. Som fanzine betraktat är det det svagaste av de tre.

Låt mig så få runda av dagens föreläsning med ett fandomexempel ur levande livet: **Akrostikon**. Denna sf-kongress inträffade sista helgen i september i en stor stad i den del av Sverige som lokalbefolkningen med sitt särpräglade sinne för humor brukar kalla Sveriges framsida. Årets Alvarpristagare (se sid. 34, Minotauren 10), **Anna Åkesson**, arrangerade tillsammans med sin fästman **Andreas Gustafsson** och en handfull andra människor, huvudsakligen Upsalabor. Det bästa med kongressen var att den ägde rum i Göteborg; vi som reste ned fick tillfälle att återstifta bekantskapen med vad som på åttiotalet länge var svensk sf-rörelses huvudstad och tillfälle att träffa medlemmarna i **Club Cosmos**, Sveriges äldsta fortfarande aktiva sf-förening. Det sämsta var att den ägde rum på en plats fjärran från arrangörerna, vilka hade minimal kontroll över vad lokaluthyrarna fick för sig att hitta på. Det jag främst tänker på var det brutna löftet att ha en bar i lokalerna, vilka uthyrarna med två dagars varsel plötsligt insåg att de inte hade tillstånd till och inte orkade bemöda sig att försöka ordna på ett tillfredsställande sätt. Själva kongressprogrammet led förvisso inte av detta, men eftersom kongressdeltagarna saknade naturlig samlingsplats mellan programpunkterna drog de ut på stan i stället i flera timmar i sträck och lämnade kongressen halvtom.

Programmet var annars tillfyllest, vare sig bättre eller sämre än man har kommit att förvänta sig av svenska kongresser. Det var bara det här med bristen på naturlig samlingsplats utanför programsalen. På lördagskvällen löste vi det genom att dra till en hotellbar på Avenyn, där vi satt och blev verbalt antastade av en berusad gymnasist, som var överlycklig över att ha hittat folk som läste böcker. Men den historien får anstå till en annan gång.

Dagens webbadress är <http://www.lysator.liu.se/~unicorn/fandom/fanzines>. Där finns Hans Perssons arkiv med gamla fanzines, och där hittar du bl.a. Virkbilagan, Grus och Sextant.

Frid.